Давно колись жила королева, і знайшовся в неї син, такий гидкий та незграбний, що довгий час ніхто навіть не міг сказати, чи схожий він на людину. Королева гірко плакала, дивлячись на нього.

Але чарівниця, яку запросили на хрестини, сказала, що принц стане чудовою людиною, бо він буде дуже розумний. Потім вона додала, що наділяє його даром зробити такою ж розумною, як і він, ту дівчину, котру він покохає більше за всіх на світі.

Все це трохи втішило бідолашну королеву.

І справді, тільки-но хлопчик заговорив, як причарував усіх, хто чув його,— такий він був дотепний та кмітливий.

Я забув сказати, що хлопчик мав на голові маленький чубчик; тому його так і прозвали — Ріке-Чубчик. Ріке — це було його ім’я.

Минуло сім чи вісім років, і у королеви сусіднього королівства знайшлося дві дочки.

Перша була гарна, як гожий день. Королева була в такому захопленні від неї, що всі придворні боялись, коли б така велика радість не завдала їй шкоди.

Але та сама чарівниця, яка була під час народження Ріке-Чубчика, сказала королеві, що у маленької принцеси не буде ні крихти розуму і що вона буде така ж дурненька, як і вродлива.

Це пророцтво дуже засмутило королеву.

Але вона впала у ще більший відчай, коли побачила, що її друга дочка потворна до краю.

— Не сумуйте, королево,— сказала чарівниця,— ваша дочка буде такою розумницею, що ніхто й не зверне уваги на її потворність.

— Сподіватимуся на краще! — вигукнула королева.— Але хіба не можна як-небудь і старшу, таку вродливу, зробити хоч трохи розумнішою?

— Щодо розуму, то я тут нічого не можу вдіяти,— призналася чарівниця.— Але врода — це зовсім інша річ. Тож я обдарую принцесу здатністю зробити красенем того, кого вона покохає.

Тим часом обидві принцеси підростали, і разом з ними розвивалися їхні прикмети. Скрізь тільки й розмов було, що про красу старшої та про розум меншої.

Проте й вади їхні збільшувалися з року в рік.

Менша ставала з кожним днем бридкішою, а старша — дурнішою. Коли її про що-небудь питали, вона або нічого не відповідала, або ж верзла таку нісенітницю, що всі затуляли вуха. До того ж вона була на диво незграбна: не могла поставити чотири порцелянові фігурки на камін, щоб не розбити хоч би однієї, або випити склянку води, щоб не вилити половини собі на сукню.

І тому, хоч врода й дуже багато важить для молодої дівчини, менша принцеса завжди всім подобалася більше, ніж її старша сестра.

Коли в палаці збиралися гості, то спочатку всі йшли до красуні, щоб подивитися на неї і помилуватися її вродою, але незабаром повертали до меншої, щоб послухати її приємні розмови.

Ніхто не вбачав нічого дивного в тому, що не минало й чверті години, як біля старшої сестри вже нікого не залишалось, і всі збиралися погомоніти навколо меншої.

Та хоч яка дурненька була старша дочка, вона добре розуміла це і без жалю віддала б свою красу, аби хоч наполовину стати такою ж розумною, як її сестра.

А королева, незважаючи на всю свою розсудливість і любов до дочки, ніяк не могла стриматися, щоб хоч іноді не дорікнути їй глупством, і тому бідолашна принцеса ладна була вмерти з горя.

Якось пішла вона в ліс виплакати своє горе і зустріла там маленького чоловічка, надзвичайно потворного і гидкого, але розкішно вбраного.

Це був молодий принц Ріке-Чубчик.

Він закохався в принцесу з її портретів, яких по всьому світу було намальовано безліч, і залишив королівство свого батька, аби тільки побачити красуню та поговорити з нею.

Зрадівши, що зустрів принцесу наодинці, Ріке-Чубчик низько вклонився і звернувся до неї дуже шанобливо та ввічливо. Промовивши слова звичайних привітань, він ураз помітив, що дівчина дуже засмучена, і сказав:

— Ніяк не можу зрозуміти, принцесо, чому така красуня має такий засмучений і розпачливий вигляд. Я можу похвалитися, що бачив на своєму віці дуже багато красунь, а проте вроди, подібної до вашої, ніколи не зустрічав.

— Вам нічого не варто ще й не таке вигадати, принце,— відповіла принцеса й замовкла, бо нічого більше не в силі була вигадати.

— Врода,— вів далі Ріке-Чубчик,— це величезна перевага, яка варта будь-чого іншого. І я не знаю, що може засмутити того, хто її має.

— Я б воліла,— відповіла принцеса,— бути такою потворною, як ви, але мати розум, ніж бути такою красунею і такою дурненькою, як я. Мене вкрай засмучує моя глупота.

— Принцесо,— сказав Ріке-Чубчик,— я можу зарадити вашому смуткові!

— Як же ви це зробите? — спитала принцеса.

— Мені до снаги,— відповів Ріке-Чубчик,— зробити розумнішою за всіх на світі ту, яку я кохатиму над усе. А що найдужче за всіх я кохаю саме вас, принцесо, то ви легко станете найпершою розумницею в світі, якщо дасте згоду зі мною одружитися.

Принцеса була така вражена, що не сказала у відповідь ні слова.

— Бачу,— вів далі Ріке-Чубчик,— що моя пропозиція примушує вас замислитися, і не дивуюся з цього. Даю вам цілий рік на роздум. Тільки тоді я прийду по відповідь.

Принцеса була така дурненька і водночас їй так хотілося стати розумною, що вона тут же заспокоїла себе думкою, ніби цей рік ніколи не закінчиться, і тому без вагання погодилась на пропозицію принца.

І не встигла принцеса пообіцяти Ріке-Чубчику, що вийде за нього заміж через рік у цей самий день, як ураз відчула себе зовсім іншою.

Звідкілясь узялася в неї здатність говорити про все з надзвичайною легкістю, витончено й просто.

Вона відразу ж завела з Ріке-Чубчиком веселу й невимушену розмову і стала щебетати так спритно, що молодий принц з острахом подумав, чи, бува, не передав їй розуму більше, ніж залишив самому собі.

Коли принцеса повернулася в палац, придворні не знали, що й подумати про цю несподівану і незвичайну переміну. Бо коли раніше від неї чули самі грубощі, то тепер вона говорила з усіма розсудливо і надзвичайно дотепно.

Всі так раділи, що й розповісти не можна. Лише її менша сестра була трохи засмучена, бо не могла вже похвалитися перед старшою своїм розумом, і тому в її присутності всім тепер здавалася особливо бридкою дівчиною.

Король почав прислухатися до слів своєї старшої дочки і навіть кілька разів збирав раду в її покоях.

Чутка про таку незвичайну переміну з швидкістю блискавки розійшлася по світу, і всі молоді принци в сусідніх королівствах навперебій почали домагатися кохання принцеси, а найсміливіші пропонували їй навіть свою руку.

Та жоден з них не здавався принцесі досить розумним, і тому вона їм усім відмовляла.

Однак з’явився якось один принц, такий могутній, такий багатий, такий розумний і такий стрункий, що принцеса відчула до нього прихильність.

Помітивши це, її батько сказав, що вона сама може вибирати собі жениха і що слово тільки за нею.

Але ж усім відомо, що чим розумніша людина, тим важче їй наважитися на таку справу.

Тому принцеса щиро подякувала батькові й попросила дати їй час подумати.

Аби вирішити, що їй робити, вона пішла поблукати і випадково потрапила в той самий ліс, де зустріла колись Ріке-Чубчика.

Аж раптом вона почула під ногами глухий шум, який нагадував гомін великого натовпу людей, що бігали десь, снували і метушились.

Принцеса зупинилась, прислухалась уважніше і розібрала, як хтось сказав:

— Неси-но сюди казанок!

А другий:

— Давай-но сюди великий казан!

А третій:

— Підкинь-но дров у вогонь!

У цю ж хвилину земля розкрилась, і принцеса побачила в себе під ногами величезну кухню, повну кухарів і кухарчуків, які готували пишний бенкет.

З-під землі вискочив цілий натовп — десятків зо два, зо три смажильників. Вони розташувалися на лісовій галявині круг дуже великого кухонного столу — кожний із шинкувальною голкою в руці й лисячим хвостом за вухом,— і, весело співаючи, хвацько взялися до роботи.

Дуже здивована таким видовищем, принцеса спитала, для кого вони готують усе це.

— Та ж для принца Ріке-Чубчика,— відповів їй найповажніший і найтовстіший з усіх кухарів.— Адже всі знають, що завтра він справляє своє весілля.

І тут принцеса з жахом згадала, що завтра минає рік з того дня, коли вона обіцяла Ріке-Чубчику вийти за нього заміж.

Їй і справді здалося, ніби вона падає з неба на землю.

Адже вона забула про все це тому, що, коли давала обіцянку, була ще дурненькою, а коли принц наділив її новим розумом, позбулася всіх своїх колишніх дурощів.

Трохи заспокоївшись, принцеса пішла далі, але не встигла зробити й тридцяти кроків, як побачила перед собою Ріке-Чубчика, веселого, бравого, чудово одягненого — хоч зараз на весілля.

— Як бачите, принцесо,— сказав він,— я дотримав свого слова. А тому не маю жодного сумніву, що й ви прийшли сюди, аби додержати своєї обіцянки і зробити мене найщасливішим з людей.

— Признаюсь вам щиро,— відповіла принцеса,— я ще не вирішила остаточно.

— Ви мене дивуєте, принцесо,— мовив Ріке-Чубчик.

— Певно, що так. І якби я мала справу з людиною грубою та дурною, мені було б дуже важко. "Принцеса не повинна ламати своє слово,— сказав би мені інший,— а ви ж дали обіцянку вийти за мене заміж". Але ви, принце, дуже мудрий і чемний, тож я маю надію, що ви мене уважно вислухаєте і зрозумієте. Ви чудово знаєте, що навіть коли я була дурненькою, то й тоді не могла наважитися вийти за вас заміж. І ви хочете, щоб тепер, ставши, з вашої ласки, розумною, я погодилась на

це? Коли ви справді бажаєте одружитися зі мною, то зробили дуже велику помилку, так необачно наділивши мене розумом.

— Ви сказали, принцесо,— відповів Ріке-Чубчик,— що людина нерозумна могла б вам дорікати і примусила б вас погодитися на шлюб. Але чому ж ви хочете, щоб і я зробив не так само? Адже йдеться про щастя всього мого життя! Ніде правди діти — я негарний. Але все інше... Хіба ви не задоволені з мого роду, мого розуму, моєї вдачі, зрештою, з моїх манер? Та й хіба правильно, щоб розумні люди були в гіршому становищі, ніж дурні? Хіба ви можете це дозволити?

— Так! — вигукнула принцеса.— Ваш рід, розум, вдача, манери мені й справді подобаються,

— Отож,— підхопив Ріке-Чубчик,— коли вас лякає тільки моя потворність, то я неодмінно буду щасливий, бо ви можете зробити мене найприємнішою людиною.

— Як це може статися? — здивовано спитала принцеса.

— Так і станеться,— відповів Ріке-Чубчик,— коли тільки ви настільки палко покохаєте мене, щоб щиро побажати цього. А щоб ви не мали жодного сумніву, принцесо, то знайте: та чарівниця, яка в день мого народження обдарувала мене здатністю зробити розумною дівчину, котра мені сподобається більше за всіх, наділила й вас здатністю зробити красенем того, кого ви покохаєте і кому побажаєте цього від щирого серця.

— Я від щирого серця бажаю,— сказала принцеса,— щоб ви стали найгарнішим молодим принцом у світі, і даю вам у дар таку саму красу, яка є в мене.

Тільки-но принцеса вимовила ці слова, як Ріке-Чубчик з’явився перед нею зовсім іншим: він був такий гарний, такий стрункий і такий

навдивовижу приємний юнак, що відколи світ світом, ніхто не бачив кращого.

Злі люди, правда, кажуть, що чари тут ні до чого і що причиною такого казкового перетворення Ріке-Чубчика було саме тільки кохання.

Вони кажуть, що коли принцеса гарненько подумала про вірність свого нареченого, про скромність та про всі інші високі прикмети його душі й розуму, то вже не помічала, що він кривий і потворний.

Але так чи інакше, принцеса тут-таки пообіцяла вийти за нього заміж, аби тільки він дістав згоду від її батька.

Король знав, що дочка дуже поважливо ставиться до Ріке-Чубчика, якого, крім того, всі мали за дуже розумного принца, і тому залюбки погодився назвати його своїм зятем.

Другого ж дня справили весілля саме так, як хотів Ріке-Чубчик, і всі гості дуже вихваляли смачні страви, приготовлені в кухні під лісовою галявиною.